

Det umuliges kunst. Lovregulering af personnavne i det 21. århundrede set fra Danmark

Af Michael Lerche Nielsen

The article evaluates the impact of the Danish Personal Name law-code from 2006. The law-code was inspired by the Norwegian legislation from 2012. The new law-code has been received well by the Danes and it has had a marked effect on the frequency of most surnames. The impact on first names is hard to evaluate. Only the lists of newly approved first names are available. In total 800–900 new first names are added to the list every year. It is predicted that transgender issues will be the main a challenge for a future revision of the law. Regarding name legislation in regard to a cultural heritage aspect on name traditions, it is suggested that the Nordic countries should include standardized spelling of names as a possibility in the public sphere, so the straight-forward spelling is always acceptable, for instance in rendering Michael Lerche Nielsen as Mikael Lærke Nielsen.

De nordiske lande har i mere end 100 år haft love, der regulerer borgernes navnevalg. De seneste årtier har forøget internationalisering og enkeltpersoners ofte højlydte ønsker om større frihed til selv at vælge navn ført til pres på disse lovgivninger og medført store forandringer. Norge var det første nordiske land, der liberaliserede navneloven i 2002. Siden blev den norske lov inspirationskilde for den nye danske navnelov fra 2006 og udredningsarbejdet omkring en svensk lovrevision, som afleveret til den svenske rigsdag i 2013.

Det norske fingeraftryk på den danske navnelov bestod også i personlige kontakter til Norge: Lovudvalgets sekretær trak på sine kontakter i justisdepartementet i Oslo, mens Ivar Utne på mit initiativ blev inddraget i det danske lovudvalgs arbejde med afklaring af udenlandske navneskikke og kønsbestemte endelser i efternavne. Ivar Utnes grundige udredning af de norske forhold gjorde det meget lettere at overbevise det danske lovudvalgs jurister om, at den kommende danske lov godt kunne rumme en regulering på dette område.

Selvom navneforskerne, som det fremgår, har haft en aktie i den nyeste nordiske navnelovgivning, kan det ikke skjules, at de nye love har medført en kraftig liberalisering. Der er nu meget vide grænser for, hvad man kan vælge og

få godkendt som navne. Når folk i fulde alvor kan få lov at hedde *Globus* (drengenavn i Danmark) og *Kolaautomat* (mellemnavn i Norge), er der måske snarere tale om tivolisering end liberalisering. I mange tilfælde – og der er masser af hårrejsende eksempler – er sådanne navneskift måske oftere udtryk for en »practical joke« end et dybfølt, velovervejet ønske. Det harmonerer godt med, at myndighederne ser navnet som en privatsag – og en del af person- og familieretten, der overtrumfer et mere alment og diffust hensyn til, at de nordiske landes personnavnetraditioner også er en del af den immaterielle, sproglige kulturarv.

I 2012-årgangen af SAS bragte Ivar Utne en meget detaljeret gennemgang af indholdet og konsekvenserne af den norske lov i anledning af tiårsjubilæet. Artiklen inspirerede mig til at overveje, hvordan det er gået med den danske navnelov og diskussionen om navne her i tiåret for nye danske lov. Ivar Utnes artikel sammenligner den norske lov med nabolandenes regler, og lad det være sagt straks, at Ivars positive beskrivelse af danske forhold ikke altid svarer til virkeligheden.

I løbet af de forløbne ti år har jeg ændret på navnelovgivningens rolle i samfundet og navnenes forhold til sprognormering, og jeg tror nu meget lidt på, at navneloven kan eller bør beskytte vores nordiske navnetraditioner. Som navneforsker udspringer min interesse for navne af en viden om den sproglige kulturarv og det nationale særpræg, men også den sociale og tidsbestemte kontekst navne indgår i. Denne dimension er nærmest uforenelig med den rettesnor, juristerne arbejder efter. Men ved at insistere på, at navne er en integreret del af vores sprogs ordforråd, mener jeg det bør være muligt at få en fornyet diskussion af navnejuraen.

Selvom jura og navneforskning ikke er en oplagt kombination, er der gode grunde til at interessere sig for emnet, for lovgivningen berører alle borgere i forbindelse med navngivning eller dåb, ved giftermål, navneforandring osv. De første fem år efter den nye danske lovs ikrafttræden, havde skønnet 100.000 danskere eksempelvis taget deres mellemnavn som efternavn – en mulighed de ikke havde haft tidligere. Lovændringen forrykkede med et slag hyppigheden af de forskellige efternavne i Danmark.

Den sagkundskab, navneforskningen kan bidrage med, er vigtig for at sikre kvaliteten i lovene: på den ene side til at rådgive juristerne med at klarlægge navnebrugen i forskellige kulturer og at få denne viden indpasset i den nationale lovregulering, men også i forhold til at beskrive tradition og variation inden for den nationale navnebrug. Navneforskere er vel også de bedste til at komme med et kvalificeret bud på, hvad der er »egentlige« for- og efternavne, og hvordan navnekategorierne kan holdes adskilt. Endelig er navneforskere blandt de bedst kvalificerede til at vurdere, om navne er »passende«, og om et ønsket

navn har faktisk eller strukturel lighed med kendte navne, navnetypologiske kategorier eller andre ordklasser.

Endelig er navnelovgivning i sig selv interessant for navneforskningen, da forskellige love afspejler den tidsalder og det samfundssyn, de er blevet til i. Lad mig derfor ultrakort opridse hovedlinjerne ved de fire hidtidige danske navnelove:

Den første danske navnelov 1904

Navneloven 1904 blev til efter lange politiske forviklinger, diskussioner i pressen, og en betænkning *Dansk Navneskik*, der giver et interessant indblik i danskernes efternavne omkring århundredeskiftet. Før 1904 var navneændringer som et levn fra enevælden kun tilladt ved kongelig bevilling, og det harmonerede dårligt med det unge danske folkestyre. Det var desuden blevet mere og mere almindeligt at ønske navneændring i forbindelse med skilsmisse. Loven afspejlede den industrielle tidsalder og urbaniseringen på to måder. For det første skulle loven hindre misbrug af kendte, historiske adels- og slægtsnavne som fx *Tordenskjold* og beskytte mere almindelige slægtsnavne, der i samtiden typisk blev brugt som virksomheds- og produktnavne. For det andet medførte urbaniseringen og tilflytningen til de større byer, at det blev uholdbart, at over 80 % af danskerne bar *-sen*-navne som *Jensen*, *Nielsen*, *Hansen*, *Olsen* mv. Det betød, at der på enhver arbejdsplads kunne være mange, der hed *Peter Hansen* eller *Niels Jensen* osv.

Midlet i loven til erstatning af de stereotype og uskønne *-sen*-navne var, at folk i stedet kunne tage deres »faste tilnavne«, fx *Kjær*, *Østergaard*, *Winther*, *Tholstrup*. Og for dem, der ikke havde et fast tilnavn, blev der udarbejdet en lang liste over »gode danske« afløsningsnavne. Afløsningslisten bestod fortrinsvis af fiktive stednavne, som var dannet ud fra kendte danske og nordiske navneled. Det gælder efternavne som *Hernø*, *Humlerød*, *Huneland*, *Hyllum* osv. Disse afløsningslisters gennemslagskraft er et stærkt underbelyst emne i dansk navneforskning, ligesom de fiktive, stednavnelignende efternavne med god grund ofte forvirrer slægtsforskerne.

Vejen frem mod loven 1961

Det kan undre, at der skulle gå næsten seks årtier, før der kom en ny navnelov i Danmark. Der var ellers åbenlyse mangler: En ting var, at 1904-loven ikke rummede regler om fornavne. Det var alene op til præsten, der døbte barnet, hvad han syntes var passende. Hvad værre var, så skelnede loven heller ikke mellem for- og mellemnavne. Deri lå et katastrofalt hul i lovgivningen, og masser af mennesker fik mellemnavne, fordi de enten ikke ville betale det oprindelige gebyr på fire kroner for at få registreret deres »faste tilnavne« som

efternavn, eller også var der tale om navne, gerne adelige navne, som almindelige folk ikke kunne få som efternavne. Det blev i denne tid også almindeligt med såkaldt fuld opkaldelse, dvs. at børnene fik faderens (kedelige) *-sen*-navn plus fornavn. Det gav navnekombinationer som *Erik Moltke Hansen* og *Else Steen Hansen* samt endnu mere vidtløftige navneopkaldelser.

I 1948 gik det helt galt med den såkaldte *Tessa*-sag, der udviklede sig til en presseskandale. Sagen begyndte, da en præst afslog at døbe en lille pige *Tessa*, angiveligt fordi navnet gav ham associationer til verbet »at tisse«. Hvad præsten ikke vidste, var at navnet, der er engelsk kortform af *Teresa*, allerede var i brug i Danmark. Præsten forudså næppe heller det omfang, sagen fik i pressen: Det danske rederi *Ocean A/S*, senere *J. Lauritsen* gav et nybygget fragtskib på knap 100 m og 3576 bruttotons (søsat 5. april 1950 fra Aalborg Værft) navnet *Tessa Dan*. I officersmessen var ophængt et portrætfoto af pigen, som i mellemtiden havde fået lov at hedde *Tessa* mod at få *Merete* som yderligere fornavn.

Tessa-sagen udstillede det uholdbare i at overlade fornavnegodkendelsen til den enkelte præst, og det blev startskuddet til et rådgivende navneudvalg i Kirkeministeriet med deltagelse af professorer fra Københavns Universitet. Samtidig blev der i de efterfølgende år udarbejdet vejledende lister over velgennede fornavne, som siden blev til den liste over godkendte danske fornavne, der eksisterer den dag i dag på Ankestyrelsens hjemmeside.

Navnelovene fra 1961 og 1982

Navneloven 1961 blev til efter et lagstrakt udredningsforløb. Det lovforberedende udvalg blev nedsat i 1952 bl.a. som udløber af *Tessa*-sagen. Det er i en norsk og nordisk sammenhæng interessant at nævne, at den trykte lovbetænkning fra 1960 også omtaler de oprindelige, fællesnordiske bestræbelser på at samarbejde om navnelovgivning, som resulterede i et fællesmøde i København 1956, og som førte til nedsættelse af parallelle lovkomitéer i Norge og Sverige, mens Finland og Island ikke ønskede at deltage. Det stod dog hurtigt klart, at det ikke var muligt at indføre ens regler i de tre lande.

Trods det kuldsejlede, fællesnordiske initiativ arbejdede det danske lovudvalg videre. Et stort tema for navneloven var navne til børn født uden for ægteskab. Disse børns rettigheder – også med hensyn til retten til at føre faderens navn – var blevet forbedret med en lov fra 1937. Kulturhistorisk er det desuden interessant, at det først var med navneloven 1961, at danske kvinder fik lovfæstet retten til at beholde eget efternavn i ægteskabet. Endelig fik navneloven omsider tilføjet regler for valg af fornavn, samt begrænset muligheden for frit at tage mellemnavn.

Der skulle denne gang kun gå tyve år, før det blev nødvendigt med en ny navnelov. 1982-loven må ses i lyset af ligeberettigelsesdiskussionerne, som

fulgte i kølvandet på først ungdomsoprøret i 1968 og siden FN's kvindeår i 1975. Det kan i dag undre, at det først i 1982, at danske ægtemænd fik mulighed for at tage hustruens efternavn! Ved papirløse samlivsformer var det stadig umuligt at få fælles navn, men i ligestillingens navn blev det fastsat, at ægtefællerne som udgangspunkt beholdt hver deres efternavn, hvor det modsatte havde været tilfældet før i tiden. Alle spekulationer om (u)ægte børns efternavn blev løst ved, at børn som udgangspunkt fik moderens efternavn.

Set i bakspejlet afspejler disse navnelove et forældet, patriarkalsk ægteskab, hvor familiefaderen både juridisk og økonomisk tegnede familien udadtil. Med kvindernes indtog på arbejdsmarkedet og behovet for begge ægtefællers indkomster, var navnelovens familiesyn forældet.

Lovene havde heller ingen regulering eller integrationsbestemmelser for de fremmede navne, som »fremmedarbejderne« i industrien bragte med til Danmark. Det gjaldt fortrinsvis arbejdskraft fra Tyrkiet, Pakistan, det daværende Jugoslavien, samt bølger af flygtninge fra Palæstina, Chile og Vietnam. Som et kuriosum kan det tilføjes, at 1981 var året, hvor den første discount-dagligvarebutik, Netto, åbnede i Danmark, ligesom den første fastfood-restaurantkæde kom til Danmark med åbningen af Burger King på Strøget i København. Disse begivenheder indvarslede store forandringer i danskernes forbrugsmønster, og man kan måske udstrække billedsproget til også at omfatte samfundets øgede konsumtion af personnavne.

Udlændinges navne og numerologiske forviklinger

Til at fortolke navnelovens kortfattede regler om fornavne udarbejdede Kirkeministeriet i 1982 et navnecirkulære, der gav borgere med fremmed statsborgerskab frie hænder til valg af navn. Øvrige danskere havde vanskeligt ved at få godkendt navne uden for den »europæisk-amerikanske kulturkreds«, hvilket i praksis blev tolket meget snævert som vest-, især nordvesteuropæiske navne, samt nordamerikanske navne fra især det hvide befolkningssegment.

Reglerne gav problemer på flere områder: Dels blev det mere og mere almindeligt med etnisk blandede ægteskaber, dels stiftede mange danskere bekendtskab med navne fra fjernere himmelstrøg på rejser til »eksotiske lande«. Særligt problematisk var det forhold, at Kirkeministeriet som myndighed ved fornavnegodkendelser i disse år modarbejdede ønsker om navneskifte fra danskere, som konverterede til islam eller østlige religioner. Endelig blev der flere og flere anden- og tredjegerations efterkommere af indvandrere, hvor det fremmede statsborgerskab efterhånden lå så langt tilbage i slægten, at disse nydanskere navnesager skulle behandles på linje med andre danskere.

Fra slutningen af 1990'erne blev numerologien endvidere et modefænomen i Danmark (Steenholt Olesen 2007). Ifølge numerologerne har hvert bogstav en

talværdi fra 1-9, og navnets tværsam 1-9 repræsenterer personlighedstyper. Manglende succes i tilværelsen kan så løses ved at bringe harmoni mellem navnets tværsam og den personlighedstype, man synes man burde tilhøre. En måde til at få navnenes talværdier til at passe til personens karakter er at tilføje eller fjerne bogstaver, og ofte bliver resultatet hidtil ukendte stavemåder – eller rene forvanskninger af gængse fornavne, der krævede godkendelse som nye navneformer. Det kom der mange barokke stavemåder ud af, fx stavemåden *Stecn*, der efter ansøgerens oplysning var navnet *Steen* »med stumt c"! Det blev godkendt af Kirkeministerien, mens andre misfostre så som *Rruth* og *Flemmingg* heldigvis blev afslået.

Endelig betød samfundets øgede fokus på individets frie udfoldelse en øgning i antallet af ansøgninger på kælenavneformer og hjemmekomponerede fornavne (Lerche Nielsen 2007). Eftersom Københavns Universitet fungerede som fast høringspartner i disse sager fra 1973-2006, har forskningen tilgang til en yderst interessant samling af navneansøgninger. Antallet af navnesager afspejler ganske godt udviklingen, hvor især numerologiske stavemåder var medvirkende til at øge sagsmængden:

Kirkeministeriets fornavnesager

Sager til høring på Københavns Universitets Afdeling for Navneforskning (1973-2006):

1973	146 fornavnesager
1983	234 fornavnesager
1993	225 fornavnesager
2003	1.083 fornavnesager

Berit Sandnes har i en artikel fra 2004 gennemgået hovedkriterierne for behandlingen af disse navneansøgninger. Hun viser, hvorledes der i løbet af perioden kan påvises skift i den administrative fortolkning af reglerne og de officielle vejledninger. Perioden fra 1981 til ca. 1995 præges af mange ansøgninger om kælenavne af typen *Muddi*, *Kylle*, *Vipsen* og *Bobbie* (2004: 9). I samme afsnit omtaler hun religiøst motiverede navneansøgninger om indiske navne og muslimske navne til konvertitter. De mange individuelle navneønsker og fra ca. 1995 de mange numerologiske navneansøgninger betød, at flere og flere specielle stavemåder blev godkendt.

Det er her vigtigt at holde for øje, at den danske navnegodkendelse frem til 2006 skelnede mellem »ubetinget godkendelse«, dvs. at det godkendte navn med det samme kom med på listen over godkendte fornavne, og »godkendelse efter omstændighederne«, hvor godkendelsen ikke medførte, at navnet blev frit tilgængeligt på godkendt-listerne, men at det kunne godkendes på grund af en

særlig tilknytning til navnet. Denne tilknytning til et specielt navn kunne både være via familien eller fx gennem et langt ophold i et andet land. Der kunne også tages hensyn til, om navnet blev søgt til et barn eller en voksen.

Som Sandnes meget rigtigt påpeger, førte de daværende danske navneregler til en ret vilkårlig politik for godkendelse og afslag. Fx blev *Nikolaj* og *Stefhan* afslået, mens *Briand* (af *Brian*) og *Nicklaz* blev godkendt (Sandnes 2004: 10). Men man kan efter min mening bedst beskrive praksis på navneområdet som en pragmatisk og lidt pedantisk, konservativ navneforvaltning. Fx fik ansøgerne ofte en afslag i første omgang, hvis et navn så mystisk ud. Vendte ansøgerne så tilbage med bedre motivation, skete det ofte, at navnet blev godkendt efter omstændighederne, fordi ansøgerne nu var blevet bekendt med de indvendinger, navnet gav anledning til, og derved havde mulighed for at tænke sig om en ekstra gang.

Forskelligartet sagsbehandling og fortolkningspraksis i forhold til lovbestemmelserne har været drøftet både omkring den norske (fx Farmakis 2008 og Utne 2012) og den svenske (fx Andersson 2013a, Brylla 2015). Selvom fuldstændig ensartethed skal tilstræbes, tror jeg det vil være umuligt at opnå, fordi der er tale om individuelle sager, og fordi fortolkningspraksis løbende justeres – bevidst eller ubevidst – på baggrund af tidligere afgørelser. Endelig er det næppe umuligt at komme udenom en menneskelig faktor: nogle ansøgere er bedre til at begrunde deres ansøgning en andre, og nogle råber højere end andre og er bedre til at sætte sagbehandlerne og deres politisk ansvarlige arbejdsgivere under pres.

Navneloven 2006

Forhistorien til den seneste navnelov i Danmark skal som nævnt søges i Norge. Det hører med, at det politiske system omkring årtusindskiftet også jævnligt blev konfronteret med privatpersoners klagesager, samtidig med navnehistorier fra utilfredse ansøgere florerede i pressen: Det var svært at skifte efternavn, særligt hvis man ønskede sit mellemnavn som efternavn. Det var umuligt at tage fælles efternavn, hvis man ikke var gift, hvilket bl.a. homoseksuelle par på det tidspunkt ikke havde mulighed for. Indvandrere kunne ikke tage et almindeligt dansk efternavn som fx Andersen, fordi man kun kunne skifte til efternavne, som man havde slægtsmæssig eller ægteskabelig tilknytning til. Endelig var der ofte omtale af fornavne, som havde svært ved at blive godkendt. Navnet Kim, der var godkendt som drengenavn, kunne fx ikke godkendes som pigenavn.

Der var som nævnt fokus på, at nydanskere ikke havde mulighed for at tage et dansk efternavn. I pressen blev navneskift til danske navne ofte blev nævnt som et middel til at undgå diskrimination ved fx jobsøgning. Ved at kopiere det norske system med »frie efternavne«, ville det også give andre danskere

mulighed for at skifte til et almindeligt dansk efternavn. Endelig var der en stigende fokus på de transseksuelles mulighed for at skifte navn og dermed hørende kønsidentitet. Navneloven lod det være op til den medicinske sagkundskab at beslutte, hvornår et kønsskifte var indtrådt, men fastholdt grundreglen om, at fornavne er kønsudpegende. Til gengæld blev der åbnet for at navne – efter ansøgning – kunne optages både som pige- og som drengenavn.

Efter nogle år med fortsat diskussion af de transseksuelles rettigheder besluttede lovforsvalterne i Ankestyrelsen (under Justitsministeriet) i 2011 at samkøre dreng- og pigenavnelisten og offentliggøre en særlig liste over »unisexnavne«. Nedenfor er udviklingen i antallet unisexnavne opført med antallet godkendte dreng- og pigenavne samt totalsum i parentes:

Unisex-navne

April 2011	522 (10.609 + 13.200 = 23.809)
Oktober 2011	563 (11.040 + 13.772 = 24.812)
April 2012	584 (11.483 + 14.290 = 25.773)
Oktober 2012	622 (12.052 + 14.963 = 27.015)
April 2013	657 (12.578 + 15.560 = 28.138)
Oktober 2013	668 (12.828 + 15.882 = 28.710)
April 2014	data mangler
Oktober 2014	722 (13.874 + 17.063 = 30.937)
April 2015	759 (14.272 + 17.553 = 31.835)
Oktober 2015	777 (14.628 + 17.973 = 32.601)
April 2016	811 (14.994 + 18.453 = 33.447)

Disse unisexnavne forekommer ud fra et hastigt gennemsyn ikke at indebære en underminering af den traditionelle, danske navnekultur. Fx omfatter listen følgende unisexnavne på B-: *Bailey, Bao, Bari, Benne, Benni, Bennie, Benny, Bera, Beren, Bernie, Bi, Biak, Billie, Biruk, Bjørk, Björk, Blake, Blessing, Bo, Bobbie, Bode, Bodhi* osv. Man kan desuden lægge til, at unisexnavnene i 2016 kun udgør knap 2,5 % af den samlede mængde godkendte fornavne.

Status 2016: en dansk navnelov uden tøjler?

Efter indførelsen af den nye navnelov i 2006 har der været meget lidt offentlig fokus på området. De første år blev der ført en uofficiel statistik over de forskellige sagstyper, men siden politikerne lavede et eftersyn af loven i 2011, et eftersyn der i øvrigt kun medførte ubetydelige justeringer, har der ikke været tilgængelige tal for brugen af navneloven. Der har stort set heller ikke været behov for inddragelse af navneekspertise fra Afdeling for Navneforskning på

Københavns Universitet. Der har været under fem årlige henvendelser, som oftest berørte usikkerhed om adskillelsen af fornavne og efternavne.

Navnesagerne afgøres i de lokale kirkesogne, samt for mere komplicerede sagers vedkommende i Statsforvaltningen, men det er ingen offentlig adgang til at se, hvilke sager der er behandlet, samt udfaldet af sagerne. Det eneste pejlemærke er antallet af godkendte fornavne, som fremgår af tabellen ovenfor, og som de seneste år er forøget med 800-900 per år. Den manglende indsigt i de faktiske sager er problematisk, fordi den gør det umuligt for navneforskerne at følge udviklingen i fortolkningspraksis og sagstyperne. Er fx antallet af numerologiske forvanskninger af gængse navne på retur? Hvorledes håndteres konflikter mellem af navne både bruges som for- og efternavne ved sagsbehandlingen? På dette punkt giver Utnes artikel fra 2012 desværre et rosenrødt billede af forholdene i Danmark.

Og man må sige, at målet for den nye navneliv er blevet opfyldt, nemlig at der skal stærke grunde til at afslå borgernes navneønsker. Eksempelvis ser man flere og flere kendisser i mediebilledet med påfaldende og i nogles øjne lidt søgte (kunstner)navne: En dansk rapkunstner og performer, Per Uldal (født 1976), anvender fx kunstnernavnet *Per Vers*, dels fordi han er versmager, men måske også fordi produktet kan opfattes perverst. Andre eksempler er *Kamilla Blomst* født 1988, der er aktiv debattør på de sociale medier, og medstifteren af det humoristiske Dukkepartiet, *Kasper Gevaldig*. Eksemplerne synes at dokumentere, at navnet i højere grad end tidligere udnyttes som reklameblikfang.

Spørgsmålet, om nye fornavne godkendes kritiskløst i Danmark, vil kræve en nærmere analyse af godkendt-listerne, som ikke skal forsøges her. Men blandt de nye danske pigenavne kan nævnes: *Bailey, Bello, Carisma, Caroliva, Cintanitjutwan, Electra, Fjolla, Fri, Juvel, Knirke, Kobra, Korka, Lælun, Magica, Mix* og *Mjöll*. Drengenavnene lader ikke pigenavnene noget efter, og det er mit generelle indtryk, at sagsbehandlingen ikke er så grundig og kritisk som tidligere.

Dog står det måske ikke helt så galt til: Det har flere gange været omtalt i dansk presse, at forfatteren og DJ'en med aliaset Djuna Barnes (efter den amerikanske forfatter til bogen med den danske titel »Nattens Skove») Maria Gerhardt (født 1978) har sønnen *Bjørnstjerne* (født 2011) sammen med ægtefællen Rosa. Navnet er dog aldrig kommet med på listen over godkendte fornavne, hvilket er heldigt, da det norske forfatternavn udtrykkeligt er blevet fremhævet som et historisk navn uden fornavnekarakter. Men navneønsket er interessant som udtryk for det, jeg ser som en emotionel trend i fornavnegivningen, der samtidig rummer et opgør med det traditionelle syn på »det gode, danske navn».

Et tema for den næste revision af dansk navnelovgivning bliver utvivlsomt spørgsmålet om, hvorvidt navne fortsat skal tilhøre et bestemt køn. I 2015 blev det i Danmark juridisk lettere for transkønnede personer at skifte køn, og marts måned samme år havde 304 danskere ansøgt om »juridisk kønsskifte« (DR Nyheder, indland 4/3 2015). Men allerede i maj førte det til problemer, da en transkønnet mand, som forinden havde gennemgået juridisk kønsskifte og skiftet navn til *Ibbi-Pippi* (!), blev bortvist fra kvindernes omklædningsrum i en dansk provinsbys kommunale svømmehal (DR Nyheder, regionale Midt og Vest, 6/5 2015).

Et beslægtet problem er ønsket om at retten til at være kønsneutral, »det tredje køn«. Navnemæssigt spiller det måske ikke den helt store rolle i sproget uden kønsbestemt bøjning af for- og efternavne (Andersson 2013b), men i vores navnelovgivning har vi jo netop indført muligheden for at tage sådanne navne med ægte patronymer eller metronymer på –søn og –datter, hvortil kommer en mængde, anerkendte udenlandske navneskikke.

Som eksempel på problemstillingen kan nævnes en ung person, der biologisk er født som kvinde, men som hverken ser sig selv som dreng eller pige. Personen har skiftet fornavn til *Ehm* (!) og foretrækker den svenskinspirede kønsbetegnelse »hen« om sig selv (tema køn og krop på www.dr.dk, 12/11 2014). I forhold til den danske navnelov, der skal have ens regler for alle – både umyndige børn og voksne, forekommer det svært at indføre yderligere liberaliseringer på dette område.

Sidst men ikke mindst, så mangler den danske navnelovgivning en stillingtagen til, at navne udgør en vigtig bestanddel af vores nationalsprog. Loven forsøger at definere et funktionelt krav til navne: at de skives med latinske bogstaver – ikke tal og symboler, og at sekvensen af bogstaver nydannede navne skal kunne læses og udtales meningsfyldt – dvs. ikke noget med *Grrrrxxzzzq*.

Det ville være ønskeligt, hvis det blev muligt at tilnærme skrivemåden af navne til retskrivningen. Her mangler vi en dansk lovregel svarende til bestemmelsen i den norske navnelovs § 6, der gør det muligt at tilpasse et navns stavemåde til skriftsproget. Bestemmelsen gælder både indenlandske navne, som ofte har arkaiske staveformer, men også udenlandske navne. Selvom Ivar påpeger, at bestemmelsen kun er lidt anvendt i Norge (Utne 2012: 108), mener jeg det er den mest farbare, sprogpoltiske vej.

Til en start burde det være tilladt for myndigheder og privatpersoner at benytte en enklere stavemåde i overensstemmelse med den nationale retskrivning, når de skrev til folk. Det kunne fx bestå i, at mit mellemnavn blev skrevet *Lærke*. Det synes måske provokerende, men der er på den anden side i forvejen mange, som (i uvidenhed) benytter denne stavemåde, og personer som *Kehr* (*Kær*) og *Schou* (*Skov*) vil givetvis have samme erfaring. Måske kunne det åbne

for en bevidsthed om, at navnene i vid udstrækning hører sammen med det almindelige ordforråd. I alle nordiske navnelovgivning, ville en sådan bestemmelse være en forbedring af retskrivningen og en erkendelse af at personnavne, ligesom stednavne er en del af det offentlige rum og det samlede nationalsprog. En sådan regel ville endvidere gøre det mere klart, at vi som samfundsborgere bl.a. er underlagt en navnelovgivning, men at denne lovgivning kun regulerer navnebrugen i det offentlige rum. I private sammenhænge vil man så lettere kunne bruge de (uformelle) navne og navneformer man har lyst til.

En ting er efter min mening stensikkert. Med de nyeste navnelove i Norden er der endnu mere end før behov for at bibeholde en sprogvitenskabelig fokus på personnavneområdet. Navne er en del af sproget og ikke blot en del af den private ejendomsret.

Litteratur

- Andersson, Thorsten. 2013a: Svenskt förnamnskick i förändring. *SAS* 31. 43–59.
- Andersson, Thorsten. 2013b: Val av förnamn till »tredjeköns»-barn. *SAS* 31.109–13.
- Brylla, Eva†, 2015: Lämpliga och olämpliga förnamn. Svenska myndigheters varierande praxis i behandlingen av förnamn. I: Birgit Eggert og Rikke Steenholt Olesen (red.): *Navne og Skel – skellet mellem navne*. Rapport fra Den femtende nordiske navneforskerkongres på Askov Højskole 6.-9. juni 2012. NORNA-rapporter 91.1. 41–52.
- Farmakis, Pan. Den nye norske lov om personnavn, og praktiseringen av den. *Språk i Norden* 2008. 23–34.
- Lerche Nielsen, Michael. 2007: Et år med den nye danske navnelov, *SAS* 25, side 96-117.
- Sandnes, Berit. 2004: Kan man hete Bjjearne til fornavn? Navnesøknader i Danmark 1970-2003. *Mål og Måle* 2004:1. 7–13.
- Steenholt Olesen, Rikke. 2007: Numerology and names. Eva Brylla, Mats Wahlberg & Rob Rentenaar (eds.): *Proceedings of the 21st International Congress of Onomastic Sciences*, Uppsala 19-24 August 2002, vol. 3. 390–97. Uppsala.
- Utne, Ivar. 2012: Ti år med den norske navneloven. *SAS* 30. 71–120.